

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060101

DOM
2020-09-30
Stockholm

Mål nr
M 6639-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-05-24 i mål nr M 1149-19, se bilaga A

PARTER

Klagande

S-IO

Ombud: LK

Motparter

1. Länsstyrelsen i Skåne län

2. AC

3. EF

4. KF

5. TH

6. D-OJ

7. MJ

8. S-AJ

9. HP

10. RP

11. BS

Dok.Id 1575425

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

12. RS

13. LS

14. P-FS

15. CV

16. KV

Ombud för 2, 4-12, 15 och 16: EF

SAKEN

Tillstånd till djurhållning på fastigheterna A och B i Tomelilla kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen undanröjer mark- och miljödomstolens dom och återförvisar målet till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

S-IO har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa Miljöprövningsdelegationen Länsstyrelsen Skånes beslut om tillstånd eller, i andra hand, återförvisa målet till delegationen för fortsatt handläggning.

AC, EF, KF , TH, D-OJ, MJ, S-AJ, HP, RP, BS, RS, CV och KV (EF m.fl.) har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

LS och P-FS har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) har inte avgett inställning till överklagandet.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Parterna har i huvudsak anfört följande:

S-IO

Han är jordbrukare med djurhållning utan tillhörande växtodling, vilket är vanligt förekommande idag. Han förfogar därför inte över tillräcklig spridningsareal för gödsel och avyttrar den därför i stället genom s.k. lagrings- och spridningskontrakt, vilket är mycket vanligt förekommande och ofta miljömässigt mer gynnsamt. I tillståndsansökan har han åtagit sig att ordna den lagstadgade kapaciteten, dvs. tio månader via lagringskontrakt. Detta har även säkerställts genom villkor 1 och 4 i tillståndet. Jordbruksverkets vägledning om gödseldispenser ger stöd för att frågan om lagringskapacitet är en del av verksamhetsutövarens egenkontroll som bör följas upp vid tillsynsbesök efter tillståndets meddelande.

Bolaget EH Agro i Tomelilla AB bedriver växtodling på hans fastigheter, detta redovisas i ansökan. Bolaget har flera intressenter, vilka inte kommer att ha del av den

framtida djurproduktionen. År 2018 bedrev bolaget växtodling på ca 520 hektar åkermark. Att flera lantbrukare går samman med syfte att rationalisera växtodlingsdriften är inget unikt. Investeringskostnaderna är höga för mark och maskiner. Att gå samman om driften är därför ett sätt att öka lönsamhet och konkurrenskraft.

Han har varken fått tillfälle att utvidga eller ändra ansökan, och inte heller i övrigt uppmärksamrats på att gödselfrågan bedömts vara otillräckligt behandlad. Mark- och miljödomstolen borde rätteligen ha återförvisat målet till miljöprövningsdelegationen som genom ett kompletteringsföreläggande hade kunnat utreda om S-IO önskade komplettera sin ansökan i denna del (jfr rättsfallet MÖD 2006:6). Handläggningen hade då kunnat återupptas och ett nytt tillstånd erhållas inom kort. Nu tvingas han i stället inge en ny ansökan till miljöprövningsdelegationen som ska behandlas i strid med sedvanlig praxis och utan att vare sig klaganden eller myndigheten har fått några riktlinjer om hur detta ska gå till.

Lagring av gödsel på annan plats, på längre avstånd än hans gård, torde enbart vara till godo för motparterna i målet. Vad avser smittskydd ligger det självklart i hans intresse att inte utsätta annan eller egen produktion för smitta. Det saknas lagstöd för att avslå tillståndsansökningar där den planerade verksamheten ligger inom 1 000 meter från andra djurhållande verksamheter. Enligt miljöbalkens försiktighetsprincip ska skyddsåtgärder och begränsningar ställas på en verksamhet som kan medföra olägenhet för människors hälsa. För att inte få för stora begränsningar ska detta alltid ske med en rimlighetsbedömning utifrån övriga allmänna intressen och definitionen av olägenhet för människors hälsa. Fjäderfäkarantän är en smittskyddsrutin som gäller under en begränsad period direkt när man för in fjäderfä eller kläckägg i Sverige. Efter karantänen gäller inga särskilda skyddsavstånd i fråga om risk för smitta eller andra olägenheter, och omgivningspåverkan får i stället bedömas i det enskilda fallet. Det finns inga förhållanden i detta fall, såsom djurläten eller lukt från verksamheten, som motiverar ett större skyddsavstånd än vad som redan är fallet. Han har inför tillståndsansökan utrett frågan om skyddsavstånd mellan den planerade djurhållningen och intilliggande djurhållningar genom att tillfråga länsveterinär.

I frågan om vattenuttag hänvisas till miljökonsekvensbeskrivningen.

EF m.fl.

Tillståndsprövningen ska omfatta den samlade miljöpåverkan av en tillståndssökt verksamhet. Ansökan borde ha innefattat en preciserad och komplett redovisning av gödselhanteringen. I nuläget kan den samlade miljöeffekten av ansökan inte bedömas. Det framgår inte var EH Agro AB kommer uppföra gödselhuset. Bolaget har ett nära samband med den sökandes övriga verksamhet. S-IO är själv ordförande i företaget och styrelsen består i övrigt av hans son och svärson. Något färdigt gödselhus som har kapacitet att ta emot den stora mängd gödsel som ska hanteras existerar ännu inte utan är bara planerat. Ett meddelat tillstånd utan att frågan om slutlig gödselhantering behandlats på annat sätt än enligt miljöprövnings-delegationens beslut kan ifrågasättas från rättssäkerhetssynpunkt. Efter meddelat tillstånd kan sökanden i så fall sätta igång med praktisk förberedelse, inklusive byggnation, trots att ärendet i hela sin omfattning inte slutbehandlats. Rimligen ska placering och utformning av gödselhus, liksom ordentlig bedömning av om erforderlig spridningsareal finns tillgänglig prövas av tillståndsgivande myndighet, och berörda av ansökan ska få tillfälle att yttra sig över detta.

Jordbruksverket och Statens Veterinärmedicinska anstalt rekommenderar 1 000 meter mellan fjäderfäkarantäner och detta avstånd bör gälla även här. Risken för smittspridning med de stora ekonomiska konsekvenser för en redan etablerad näringsidkare som en sådan skulle kunna få är ett tungt vägande skäl till att tillstånd inte kan ges.

Det kan konstateras att enligt Jordbruksverket så följer inte kravet på viss lagringskapacitet eller lagringsutrymme med när gödseln lämnas över till annan lantbrukare. Det är inte heller möjligt att göra den lantbrukare som lämnar ifrån sig gödseln ansvarig för att hanteringen och spridningen av gödseln sker enligt lagkrav. De lagkrav som ställs på mottagaren är att denne endast bör lagra gödseln enligt Jordbruksverkets allmänna råd för att uppfylla hänsynsreglerna i miljöbalken.

Det förefaller inte självklart att den sökande genom villkorets utformning är strikt juridiskt bunden att i det avtal han tecknar tillse att mottagaren verkligen följer åtagandet om lagringsutrymme. Det förefaller också vara oklart om mottagaren ska åta sig att tillhandahålla tio månaders lagringskapacitet eller om det därifrån ska dras inte bara uppfödningssperioden om en månad utan också den ytterligare tid som sökanden sagt sig ha möjlighet att lagra. Detta får betydelse för de kringboende.

Det bolag som sökanden uppgett sig teckna avtal med är alltså inte registrerad ägare till någon fastighet.

Om Mark- och miljööverdomstolen skulle komma fram till att gödsel frågan och risken för smittspridning inte utgör hinder för att ge tillstånd ska deras övriga invändningar mot verksamheten prövas.

LS och P-FS

S-IO har kompletterat överklagandet. Komplettering borde inte kunna ske efter att överklagandetiden gått ut. Mark- och miljööverdomstolen borde därför bortse från de skäl som anges i kompletteringen.

Mark- och miljödomstolen har gjort en riktig bedömning. Beskrivningen av den samlade miljöpåverkan som verksamheten kan ge upphov till är inte fullständig. Om Mark- och miljööverdomstolen gör en annan bedömning åberopas de övriga skäl som de och övriga klagande framförde i mark- och miljödomstolen. Det finns risk för smittspridning mellan deras och den sökandes fjäderfäanläggning. Den tillståndssökta verksamheten riskerar även att påverka det kommunala vattnet.

Länsstyrelsen

Det är angeläget att Mark- och miljööverdomstolen ger vägledning i de principiellt viktiga frågor som aktualiseras i målet inför framtida bedömningar. Dessa frågor är om hantering och lagring av gödsel utförd av gödsel förmedlare eller andra verksamhetsutövare än den djurhållande verksamheten direkt efter utlastning från djurstallen kan tillåtas samt hur risk för smittspridning mellan djurhållande verksamheter ska bedömas vid tillståndsprövning enligt miljöbalken.

Länsstyrelsen handlägger ett stort antal tillståndsansökningar för djurhållande verksamheter varje år. Det är numera vanligt att en verksamhetsutövare bedriver djurhållande verksamheter utan att ha någon egen växtodlingsverksamhet. Det förekommer då ofta, liksom i det aktuella ärendet, att en annan verksamhetsutövare tar över hanteringen av gödsel direkt vid utlastning ur djurstallet. I Skåne råder efterfrågan på stallgödsel, särskilt från fjäderfäanläggningar eftersom denna gödsel har högt näringsinnehåll och är förhållandevis torr och enkel att transportera även längre sträckor. De bolag som tar över gödselhanteringen kan i vissa fall bestå av samma personer som bedriver den djurhållande verksamheten men även helt fristående bolag som förmedlar gödseln till andra verksamhetsutövare som bedriver växtodling. Länsstyrelsen anser att det inte är önskvärt ur miljösynpunkt eller ekonomiskt rimligt att vid tillståndsprövningar kräva att stora lagringsutrymmen i form av gödselplattor eller gödselhus måste byggas av den djurhållande verksamheten, trots att verksamhetsutövaren aldrig har för avsikt att använda dem och att de därmed kommer att stå tomma. Ett sådant krav skulle innebära att jordbruksmark tas i anspråk för onödiga byggnadsstrukturer, vilket är olämpligt ur naturresurssynpunkt.

En djurhållande verksamhet är skyldig att uppfylla kraven om tillräckligt lagringsutrymme enligt 6 och 7 §§ förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket. Denna lagstiftning gäller oavsett vad som regleras i tillståndet till djurhållande verksamhet. Det finns dock möjlighet att hos länsstyrelsen söka undantag från kravet på lagringskapacitet enligt 9 § i samma förordning. Under förutsättning att de verksamheter som tar över gödselhanteringen har tillräckligt lagringsutrymme för tio månaders lagring av den gödsel som kan uppkomma i den verksamhet som tillståndsprövas, och detta redovisas i ansökningshandlingarna, anser länsstyrelsen att tillstånd till den planerade djurhållande verksamheten kan medges. Den djurhållande verksamheten måste då ansöka om och erhålla undantag från kravet på lagringskapacitet innan de överskrider den lagringskapacitet som finns tillgänglig i egen regi. Mottagarna av gödsel kan förändras med tiden, men enligt det allmänna villkoret i tillståndet samt förordningen om miljöhänsyn i jordbruket är verksamhetsutövaren skyldig att löpande se till att tillräcklig lagringskapacitet finns. Alternativet är att avbryta den djurhållande verksamheten tills tillräckligt lagringsutrymme finns tillgängligt. Djurhållaren kan inte sätta in nya djur innan

stallarna tömts på gödsel. Länsstyrelsen bedömer därför att det finns praktiska möjligheter att uppfylla lagkraven även om det inte finns utrymme för tio månaders lagring på plats inom verksamheten.

I Skåne är det vanligt med relativt korta avstånd mellan djurhållande verksamheter i jordbruksintensiva områden. Riskerna för smittspridning ökar generellt sett med minskande avstånd. En riktlinje är att hålla 1 000 meter mellan anläggningarna vilket är det avstånd som rekommenderas enligt Statens veterinärmedicinska anstalt och Jordbruksverket i samband med inrättande av fjäderfäkarantän. Det saknas dock avståndskrav i lagstiftningen för dessa typer av fjäderfäanläggningar. Inte heller i BREF-dokument eller BAT-slutsatser förekommer uttryckligen någon information om luftburen smittspridning eller spridning av smitta med skadedjur mellan anläggningar. Länsstyrelsen finner därför att det saknas lagstöd för att yrka avslag av tillståndsansökningar där den planerade verksamheten ligger inom 1 000 m från andra djurhållande verksamheter. Det finns behov av vägledning om hur risken för smittspridning mellan närliggande djurbesättningar ska bedömas vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVEDOMSTOLEN

Statens jordbruksverk har i huvudsak anfört följande:

Av 6 § förordningen om miljöhänsyn i jordbruket framgår att vissa djurhållande verksamheter har krav på lagringskapacitet för 6, 8 eller 10 månaders gödselproduktion. Kravet innebär att kapaciteten ska finnas, men det finns inte ett uttryckligt krav på att gödseln måste lagras i utrymmet. De djurhållande verksamheterna omfattas av krav på lagringskapacitet för de egna djurens gödsel. Om gödseln lämnas över till en annan lantbrukare följer inte kravet på lagringskapacitet eller lagringsutrymme med. Den mottagande lantbrukaren bör däremot för att uppfylla hänsynsreglerna i miljöbalken lagra gödseln enligt Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

Av 9 § andra stycket förordningen om miljöhänsyn i jordbruket framgår att länsstyrelsen får medge undantag från 6 § om det finns särskilda skäl. Ett särskilt skäl skulle kunna vara att verksamheten saknar behovet av lagringskapacitet som lagkravet ställer, eftersom gödseln inte kommer användas inom den egna verksamheten. När en lantbrukare har lämnat ifrån sig gödseln och inte längre har rådighet över den är det inte möjligt att hålla den lantbrukaren till ansvar för att hanteringen och spridningen av den bortlämnade gödseln sker enligt lagkrav. Idag är fler och fler djurhållande jordbruksverksamheter specialiserade på viss produktion och har i många fall inte tillräcklig spridningsareal för gödseln. Huruvida det är lämpligt att gödsellagring inte sker inom den tillståndsprovade verksamheten skiljer sig från fall till fall. Det kan inte anses som generellt olämpligt att gödselhanteringen lämnas utanför den djurhållande verksamheten och dess tillstånd. Det bör finnas en buffert inom den djurhållande verksamheten för att lagra stallgödseln även om gödseln tas över av en annan verksamhet. Hur en sådan bör vara utformad skiljer sig mycket beroende på vilken djurhållning och vilken gödselhantering som avses. Den gödsel som verksamheten har rådighet över ska lagras enligt generella lagkrav.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Det saknas laglig grund för att bortse från de kompletteringar som sökanden har gjort här.

Den ansökta verksamheten och miljöprövningsdelegationens beslut omfattar 250 000 platser för slaktkyckling alternativt 213 000 platser för unghöns, 100 000 platser för kalkon eller 76 000 platser för föräldradjur för slaktkycklingsproduktion (kläckägg).

Av ansökan framgår bl.a. följande: Verksamheten kommer inte att lagra fjäderfägödseln på anläggningen. Gödseln kommer att avyttras direkt i samband med utgödsling. Vid planerad produktion kommer mängden gödsel att motsvara ca 2 600–4 700 m³ per år beroende på produktionsform. Detta motsvarar enligt miljöprövningsdelegationens beslut ett behov av spridningsareal på ca 690-855 hektar vid slaktkycklingproduktion och ca 605-1055 hektar vid produktion av de andra alternativa fjäderfäslagen. Växtodlingsföretaget EH Agro i Tomelilla AB (EH Agro) kommer att ta emot fjäderfägödsel från verksamheten. Bolaget sköter idag driften av

520 hektar, vilket motsvarar 70 % av den spridningsareal som krävs vid fullt utbyggd slaktkycklingproduktion. Resterande mängd avser sökanden att förmedla via Hushållningssällskapets gödsel förmedling. EH Agro kommer via lagringskontrakt att åta sig att lagra gödsel som produceras i den planerade verksamheten. Bolaget planerar att uppföra ett gödselhus med lagringskapacitet omfattande som mest 1 650 m³ gödsel.

Miljöprövningsdelegationen har gett tillstånd till och beslutat om villkor för verksamheten. Villkor 4 föreskriver att skriftliga avtal ska upprättas för avyttring av fjäderfågödsel och att den spridningsareal som de skriftliga avtalen omfattar ska motsvara det totala behovet av spridningsareal för den mängd fjäderfågödsel som djurhållningen ger upphov till. Det föreskrivs vidare att avtalen även ska omfatta det lagringsutrymme som verksamheten behöver för att uppfylla 10 månaders lagringskapacitet.

Av motiveringen till villkoret framgår att delegationen, eftersom sökanden inte har kunnat uppvisa tillräcklig lagringskapacitet för samtliga fjäderfäslag på gården, ställt krav på att det av avtalen gällande spridningsarealer även tydligt ska framgå hur stor lagringskapacitet som gödselmottagaren kan tillhandahålla för den gödsel som sökanden avyttrar samt hur denna gödsel lagras.

Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Mark- och miljööverdomstolen anser i likhet med Statens jordbruksverk att det inte kan anses generellt olämpligt att gödsellagring sker utanför en djurhållande verksamhet. Tillstånd till djurhållning bör därför kunna ges även om en verksamhetsutövare inte har tillräcklig egen lagringskapacitet.

Sökanden har redovisat att den gödsel som uppkommer i nödvändig omfattning ska avyttras direkt. Det finns inte skäl att ifrågasätta att det är möjligt att avyttra gödsel i enlighet med vad sökanden har redovisat och vad som krävs för att omhänderta gödsel från det antal djurenheter som tillståndet omfattar (jfr rättsfallet MÖD 2008:34).

Det aktuella villkoret förutsätter, som framgått ovan, att sökandena begär och länsstyrelsen beviljar undantag enligt 6 § förordningen om miljöhänsyn i jordbruket. Mark- och miljööverdomstolen utgår från att tillsynsmyndigheten följer upp att så sker i nödvändig omfattning och även att de krav som ställs på mottagarna av gödseln efterlevs.

Den avgränsning av tillståndsprövningen som miljöprövningsdelegationen har gjort i detta fall kan mot denna bakgrund inte anses strida mot miljöprövningens syfte. Detsamma gäller den villkorsskrivning som delegationen har gjort. Det har således inte funnits skäl för mark- och miljödomstolen att upphäva tillståndet och avslå ansökan på den av domstolen angivna grunden.

De övriga skäl som har framförts mot verksamhetens tillåtlighet och de villkor som tillståndet förenades med har inte prövats av mark- och miljödomstolen. Det är inte lämpligt att Mark- och miljööverdomstolen prövar dessa frågor som första instans.

Den överklagade domen ska mot denna bakgrund undanröjas och målet återförvisas till mark- och miljödomstolen för fortsatt behandling.

Avgörandet får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Lars Borg, Birgitta Bylund Uddenfeldt och Lars Olsson, referent, samt tekniska rådet Ingrid Johansson.

Föredragande har varit Linnea Haglund.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-05-24
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1149-19

PARTER

Klagande

1. AC

2. EF

3. KF

4. TH

5. EJ

6. JJ

7. D-OJ

8. MJ

9. S-AJ

10. EK

11. JK

12. HP

13. RP

14. BS

15. RS

16. LS

17. P-FS

Dok.Id 484600

Postadress

Box 81
351 03 Växjö

Besöksadress

Kungsgatan 8

Telefon

0470-560 100

E-post: mmd.vaxjo@dom.se
www.vaxjotingsratt.domstol.se

Telefax**Expeditionstid**

måndag – fredag
08:00–16:00

18. CV

19. KV

Ombud för 1, 3-15, 18-19: EF Sälshög

Motpart

1. Länsstyrelsen i Skåne län

2. S-IO

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne Län, Miljöprövningsdelegationens beslut 2019-01-31 i ärende nr 551-14592-2017, se bilaga 1

SAKEN

Tillstånd till djurhållning på fastigheterna A och B, Tomelilla kommun

DOMSLUT

Med bifall till överklagandena upphäver mark- och miljödomstolen det meddelade tillståndet och avslår ansökan.

BAKGRUND

Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Skåne län meddelade den 31 januari 2019 SIO tillstånd enligt miljöbalken för djurhållning motsvarande högst 250 000 platser för slaktkyckling på fastigheterna A och B i Tomelilla kommun.

Tillståndet har överklagats till mark- och miljödomstolen av

- AC, EF, KF , TH,
EJ, JJ, D-OJ, MJ, S-AJ, EK, JK, HP, RP, BS, RS, CV, KV vilka företräds av EF (benämns i fortsättningen F m.fl.) och

- LS och P-FS.

YRKANDEN M.M.

F m.fl. har i första hand yrkat att tillståndet ska upphävas och i andra hand att tillståndet ska villkoras med vad det nedan anför om grundvatten och utsläpp till luft. De har i huvudsak anfört följande (nedan återges en nedkortad version).

Lokalisering. Miljöbalkens krav på platsval enligt 2 kap. 6 § miljöbalken är inte uppfyllt. Alternativredovisningen är bristfällig och kostnader är bristfälligt redovisade i ansökan. Anläggningen är så stor att det inte är en jordbruksverksamhet utan den bör benämnas industri. Landskapet förfulas. Enligt 3 kap, 1 § jordabalken ska man visa hänsyn till grannar.

Grundvatten. Åtagandet att mäta grundvatten i alla kända borrhade brunnar inom en radie av 1000 m 4 ggr/år är otillräckligt. Mätning bör innefatta även grävda brunnar och påbörjas innan den nu tillståndsgivna verksamheten påbörjas. Grävda brunnar kan också påverkas. Grundvattenmagasinets utbredning är för dåligt utrett vilket som sagt bör ske innan verksamheten dra igång, det bör ske provpumpning. Uppmätning ska ske med diver.

Utsläpp till luft. Gödselplattan för tillfällig lagring av gödsel ska förses med tak.

Täckning med presenning är otillräckligt.

Fastbränslepannan och kadaverförbränning. Multicyklon är otillräcklig luftrening.

Kadaverförbränning bör inte tillåtas alternativt förses med ytterligare (katalytisk) rening. Det är otillräckligt och motstridigt redovisat vilken mängd kadaver som ska förbrännas.

BAT och rimlighet. BAT-regler avseende lukt är inte uppfyllda. Dessa säger att lokalisering ska ske på bra avstånd från bostäder. Kraven avseende förhärskande vindriktning och luftrening uppfylls inte.

Ammoniak, kemiska reningsåtgärder, hälsoeffekter m m. Sökandens beräkningsgrunder avseende ammoniak ifrågasätts. Möjliga kemiska luftreningsåtgärder och hälsoeffekter av luftutsläpp beskrivs för dåligt.

Miljömål. Miljömålet ren luft motverkas.

Närbelägen fjäderfäanläggning. En närbelägen fjäderfäanläggning riskerar problem pga. av smittspridning. De ställer sig bakom överklagandet från dem som driver den gården.

LS och P-FS har i första hand yrkat att tillståndet ska upphävas och i andra att beslutet ses över och att stallarna placeras enligt alternativ

2. De har i huvudsak anfört följande. De driver fjäderfäverksamhet på grannfastigheten. Det är inte lämpligt att bygga på fastigheten A/B. Ett eventuellt sjukdomsutbrott kommer förmodligen att slå ut båda anläggningarna. Det är bättre om anläggningarna ligger längre ifrån varandra, då drabbas bara en av anläggningarna. De hänvisar till yttrande från Svenska Äggs veterinär som anser att det är olämpligt att anlägga fjäderfäanläggning så nära deras gård. Vidare har det inte tagits hänsyn deras yttrande i fråga om synpunkter om vindförhållanden och konsekvenser för ytvatten. Det är fel att lokaliseringsalternativ 1 har valts, sökanden själv har konstaterat att alternativ 2 är bättre då det innebär större avstånd till deras gård. De anser att det är konstigt att länsstyrelsen tar beslut och godkänner sökandens svar beträffande gödselhanteringen. Man säljer gödseln till EH Agro Tomelilla AB (vilket sökanden är ordförande i) och de uppger enbart att man planerar att bygga ett gödselhus centralt i förhållande till företaget

spridningsarealer. Länsstyrelsen borde fått besked från sökanden var EH Agro i Tomelilla tänker bygga sitt gödselhus. Det borde vara en del av ansökan eftersom det är stora mängder gödsel som ska lagras. Det är oroade att gödselhus byggs nära deras anläggning med tanke på smittorisker och lukt och flugor. Gödselns lagringsplats är högst väsentlig med tanke på miljöpåverkan och de förstår inte att länsstyrelsen tagit beslut när den frågan inte är utredd. Sökanden har för avsikt att borra ny vattentäkt och ha det kommunala som komplement. Det är inte utrett vilken kapacitet den kommunala ledningen har. Ett haveri på den ledningen medför konsekvenser för deras fjäderfäverksamhet.

SIO har motsatt sig yrkandena och anført att han kommer att följa miljöprövningsdelegationens beslut.

Länsstyrelsen har inte uttalat sig i frågan om de medger eller motsätter sig det som yrkas i överklagandena. De har i huvudsak lämnat följande synpunkter.

Grundvattenuttag. Länsstyrelsen anser att grundvattnet har behandlats i stor utsträckning i villkor 1 och villkor 12. Sökanden omfattas inte av tillståndsplikt för grundvattenuttag i 11 kap. miljöbalken. Länsstyrelsen vill dock framföra att även om vattnet för djurhållning är undantaget från tillståndsplikt enligt 11 kap. miljöbalken så innebär det inte att verksamhetsutövaren står utan något ansvar. Verksamheter som inte omfattas av ett särskilt tillstånd omfattas alltid av miljöbalkens allmänna hänsynsregler och innefattar även att hushålla med råvaror, såsom grundvatten. Sökanden har åtagit sig att utföra kontrollmätningar av grundvattennivåerna i alla närliggande borrade brunnar inom 1 km från den egna borrar där sökanden får medgivande från fastighetsägaren. Någon mätmetod har inte fastställts i villkor 12 för kontrollprogrammet. Sökanden har i åtagande beskrivit att kontrollen ska ske manuellt, vilket bör anses vara tillräckligt. Vad gäller provpumpning av den planerade brunnen, vilket lyfts av de närboende i överklagandet, anser Länsstyrelsen att det bör ligga i sökandens intresse att utföra, både för att se till så att man inte riskerar att påverka närliggande brunnar med sitt grundvattenuttag samt att få mer kunskap om influensområdet för den egna brunnen.

Länsstyrelsen anser dock att detta är en fråga som regleras inom tillsynen och inte bör föreskrivas i villkor.

Kommunalt dricksvatten. Länsstyrelsen kan konstatera att det är oklart om sökanden kommer att ha någon större påverkan på det kommunala ledningsnätet för dricksvatten vid eventuellt vattenuttag ur de kommunala ledningarna. Länsstyrelsen anser därför att Tomelilla kommuns VA-enhet behöver tillfrågas för att klargöra eventuell påverkan på det kommunala dricksvattennätet vid maximalt vattenuttag till den planerade verksamheten från enbart det kommunala dricksvattennätet.

Smittspridning. Eftersom vi har haft flera utbrott av allvarliga fågelsjukdomar som fågelinfluensa och Newcastlejuka både i Skåne och i övriga landet under de senaste åren, bör risker för smittspridning minimeras så långt det är möjligt. Ur smittskyddssynpunkt är det olämpligt med ett så kort avstånd mellan två fjäderfäanläggningar som i detta fall. Riskerna för smittspridning ökar generellt sett med minskande avstånd. En riktlinje är att hålla 1000 meter mellan anläggningarna, vilket är det avstånd som rekommenderas enligt Statens veterinärmedicinska anstalt och Jordbruksverket i samband med inrättande av fjäderfäkarantän. Det saknas dock avståndskrav i lagstiftningen för dessa typer av fjäderfäanläggningar. Inte heller i BREF-dokument och BAT-slutsatser förekommer uttryckligen något om luftburen smittspridning eller spridning av smitta med skadedjur mellan anläggningar som skulle kunna vara problemet. Länsstyrelsens konstaterar att vägledning saknas i denna fråga och överlåter till Mark- och miljödomstolen att bedöma hur smittskyddsfrågan ska hanteras.

Luktolägenheter. Länsstyrelsen anser att olägenheter från lukt reglerats i tillräcklig omfattning. Av ansökan framgår att sökanden åtagit sig att skydda eventuell gödseln på nödgödselplattan mot uppfuktning med presenning, vilket också kommer att minska uppkomst av ev. luktolägenheter. Hantering av gödselspill har villkorats och i tillståndet har även tillsynsmyndigheten delegation avseende åtgärder för att minimera olägenheter i form av bl.a. lukt från verksamheten.

Kadaverförbränning. Länsstyrelsen vill framföra att sökanden enligt ansökningshandlingarna inte innehar tillstånd till kadaverförbränning. Ett sådant tillstånd beslutas av Jordbruksverket efter ansökan av sökanden.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen konstaterar inledningsvis att de klagande antingen äger fastigheter eller bor inom ca en km från den planerade anläggningen. De klagande bedöms vara berörda av verksamheten så att de har rätt att överklaga.

Samtliga klaganden har i första hand yrkat att beviljat tillstånd ska upphävas. SIO har motsatt sig yrkandena medan länsstyrelsen inte uttalat någon uppfattning i frågan.

Mark- och miljödomstolen inleder prövningen med att bedöma den av LS och P-FS uttryckligen åberopade grunden, och av F m.fl. mer översiktligt framförda synpunkter, om gödselhanteringen och hur ansökan avgränsats.

Miljöprövningsdelegationen har vid sin prövning (s 29) angett att prövningen inte omfattar spridning eller lagring av gödsel utan enbart hantering av stallgödsel i samband med utgödsling.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Huvudregeln i miljöbalken är att en verksamhet ska prövas samlat och att prövningen ska avse hela verksamheten (prop. 1997/98:45 del 1 s 168ff och s 334ff). Det är sökanden som avgör vad han vill söka tillstånd till men tillståndsmyndigheten avgör om avgränsningen är lämplig (prop. 2004/05:129 s. 63).

Miljööverdomstolen har i avgörandet MÖD 2006:6 uttalat bl.a. följande.

”Hur än verksamhetsutövaren väljer att avgränsa sin ansökan om tillstånd, måste resultatet av tillståndsmyndighetens samlade prövning täcka alla centrala frågor så att det finns förutsättningar att föreskriva villkor i alla delar som är relevanta från miljösynpunkt. Oavsett om prövningsplikten följer av 9 kap. eller 11 kap. eller av båda, skall prövningen resultera i de villkor eller föreskrifter som fordras enligt miljöbalkens allmänna hänsynsregler.

Prövningens avgränsning är således av central betydelse för en ändamålsenlig prövning i enlighet med miljöbalkens syfte. Visserligen är det sökanden som genom sin ansökan anger ramarna för

prövningen, men ytterst åligger det tillståndsmyndigheten att ta ställning till om den kan ligga till grund för prövningen.”

Mark- och miljööverdomstolen har vidare i avgörandet MÖD 2011:51 uttalat bl.a. följande (bl.a. mot bakgrund av prop. 1997/98:45 s 168ff).

”Utformningen av ett tillstånd och de villkor som fastställs för driften av verksamheten har avgörande betydelse för möjligheten att utöva en effektiv tillsyn och kunna avgöra om tillståndet följs, men även för att verksamhetsutövaren själv ska kunna överblicka vilka krav som gäller och få förutsättningar att följa upp och utveckla sitt miljöarbete (a. prop. s. 171). En förutsättning för att kunna åstadkomma att meddelade tillstånd uppfyller dessa krav är att tillståndsansökan har en lämplig avgränsning och omfattar all den miljöpåverkan som verksamheten kan ge upphov till. Miljööverdomstolen har också i flera avgöranden slagit fast att prövningen av verksamheter ska ha en sådan omfattning att relevanta miljömässiga konsekvenser kan beaktas och att det kan tryggas att de får den reglering som bedöms nödvändig (se t.ex. MÖD 2006:6 och 2006:54).”

Av det överklagade beslutet framgår att gödselhanteringen i stort sett lämnats utanför prövningen och avses att skötas av ett annat bolag som enligt vad som framgår av utredningen har ett nära samband med sökanden.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att såsom tillståndsprövningen har avgränsats kommer gödselhanteringen, utöver utgödslingen, inte att regleras av tillståndet, trots att den totala gödselhanteringen är en följd av verksamheten och ska regleras i tillståndet.

Mark- och miljödomstolen bedömer vidare att i villkor föreskriva att avtal ska upprättas för en så central fråga som hur gödsel avses hanteras inte heller är i linje med miljöprövningens syfte. Med ett sådant förfarande råder osäkerhet kring omfattningen av verksamheten och dess miljöeffekter. Därtill ska nämnas de krav som framgår av förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket där bl.a. krav ställs på att viss lagringskapacitet för ett jordbruksföretag med fler än 100 djur-enheter (6 §) ska finnas. Vidare ska enligt 7 § samma förordning lagringen utformas på ett visst sätt. Att i tillräcklig grad kunna konstatera att en verksamhet uppfyller dessa krav vid en tillståndsprövning enligt miljöbalken ser domstolen som en förutsättning för att meddela tillstånd.

Den avgränsning av tillståndsprövningen som Miljöprövningsdelegationen valt stämmer inte med vad som ovan redovisats om hur en tillståndsprövning enligt miljöbalken ska ske. Med bifall till klagandenas förstahandsyrkanden ska det meddelade tillståndet upphävas och ansökan avslås.

Mot bakgrund av utgången i målet prövar mark- och miljödomstolen inte övriga invändningar i målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD- 02)

Överklagande senast den 14 juni 2019.

Peter Ardö

Viktor Forsell

I domstolens avgörande har deltagit chefsrådmannen Peter Ardö, ordförande, och tekniska rådet Viktor Forsell samt de särskilda ledamöterna Johan Uhr och Curt Henriksson.